

30.12.2020

EOAK/6314/2019

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

POLIISIN TEKEMÄ KIINNIOTTO JA SÄILÖSSÄPITO

1 KANTELU

Kantelija arvosteli poliisin menettelyä vapaudenmenetykseensä johtaneiden tapahtumien yhteydessä. Kantelija katsoi, ettei hänen kiinniottamiselleen ja poliisivankilaan viemiselle ystävänsä asunnosta ollut perusteita. Lisäksi hän arvosteli vapaudenmenetyksensä kestoja sekä olosuhteita poliisivankilassa. Kantelijan mukaan hän ei saanut lääkkeitään vapaudenmenetyksensä aikana.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta on hankittu Oulun poliisilaitoksen lausunto. Selvityksen asiassa ovat antaneet kantelijan kiinni ottaneen poliisipartion johtajana toiminut vanhempi konstaapeli A, Kainuun kenttäjohtoalueen kenttäjohtajina toimineet ylikonstaapeli B ja ylikonstaapeli C sekä poliisivankilan vartijat D ja E. Lisäksi on hankittu poliisihallituksen lausunto sekä Oulun poliisilaitoksen lisäselvitys.

Olen lisäksi tutustunut kantelijan kuvaamiin YouTube- suoratoistovi-deopalvelussa oleviin kuvatallenteisiin, joista tapahtumat kantelun mukaan ilmenevät.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat pääpiirteittäin

Oulun poliisilaitoksen poliisipartio oli saanut hätäkeskukselta tehtävän, jonka mukaan Paltamon Alkossa, osoitteessa Rinnekuja 2, oli ollut kassalla aggressiivisesti käyttäytyvä mieshenkilö. Myyjän mukaan mieshenkilö oli ollut sen verran päihtynyt, ettei myyjä ollut enää suostunut myymään alkoholia miehelle. Tämän seurauksena mieshenkilö oli alkanut huutaa ja kiroilla. Mieshenkilön käytös oli ollut myyjän mukaan sen verran uhkaavaa, että hän joutunut useaan kertaan perääntymään kassalta. Lisäksi mieshenkilö oli itse yrittänyt tiskin yli näppäillä Alkon kassakonetta. Myyjän mukaan hän sekä Alkon muut asiakkaat olivat joutuneet pelkäämään miestä tämän käytöksen perusteella. Mieshenkilö oli poistunut vasta sitten, kun myyjä oli ilmoittanut tälle kutsuneensa poliisit paikalle.

Partio tavoitti kyseisen mieshenkilön osoitteesta - - -. Mieshenkilö osoit-tautui kantelijaksi. Asunto kuului kantelijan ystävälle. Selvityksen mu-kaan kantelija oli päihtynyt ja käyttäytyi ylimielisesti poliisipartiota koh-taan. Kantelijan aikaisemman käyttäytymisen perusteella oli todennä-köistä, että hän aiheuttaisi huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Kantelija otettiin poliisilakipe-rusteisesti kiinni rikoksilta ja häiriöltä suojaamiseksi ja kuljetettiin Ka-jaanin poliisiaseman poliisivankilaan. Kantelijan vapaudenmenetys al-koi 4.10.2019 kello 10.42 ja hänet vapautettiin 5.10.2019 kello 8.13.

3.2 Kiinniottaminen

3.2.1 Selvitysten sisältöä

Vanhempi konstaapeli A:n selvitys

Kajaanin poliisiaseman valvonta- ja hälytystoimintayksikön hälytyspar-tiossa olleet vanhemmat konstaapelit A ja F saivat Paltamon Alkoon kiireellisen tehtävän aggressiivisesta henkilöstä, jota henkilökunta jou-tuu väistelemään. Hälytysajon aikana heille oli tullut tieto, että tekijä oli poistunut Alkosta. Vanhempi konstaapeli F oli saanut puhelinyhteyden Alkoon, jossa henkilökunnan kertomana selvisi, että työtakkiin pukeu-tunut henkilö oli käyttäytynyt uhkaavasti Alkossa myyjän kieltäytyttyä myymään alkoholia hänelle ja myyjä oli joutunut perääntymään välillä ja myös muut asiakkaat olivat pelänneet tilannetta. Tekijä oli myyjän perääntynyttä yrittänyt räplätä myös kassakonetta. Myyjä oli kertonut, että kantelijan seurassa oli toinen henkilö.

Hätäkeskukseen oli samana aamuna tullut tehtävä, jossa kantelijan seurassa ollut henkilö oli ollut voimakkaasti päihtyneenä sekoilemassa ja kykenemättömänä huolehtimaan itsestään. Tämän tehtävän yhtey-dessä selvisi, että kantelija oli yllyttänyt häntä juomaan lisää alkoholia. Vanhempi konstaapeli A:n mukaan heidän päästyään Paltamoon he eivät löytäneet Alkon läheisyydestä tuntomerkkeihin sopivia henkilöitä ja aikaisempien tietojen perusteella he päättivät käydä tarkastamassa kantelijan seurassa olleen henkilön asunnon. Hän oli avannut poliiseille oven heidän soitettuaan ovikelloa, ja he alkoivat puhuttaa asunnossa ollutta kantelijaa. Kantelija myönsi käyneensä Paltamon Alkossa ja oman kertomansa mukaan oli vain vähän tingannut siellä. Vanhempi konstaapeli A:n mukaan hän oli myös voimakkaasti päihtynyt, keskeytti puhutuksen toteamalla, että ”tehän voitte nyt poistua”, eikä selvästi ha-lunnut jatkaa puhuttamista ja asian selvittelyä. Vanhempi konstaapeli A toteaa, että heillä oli kuitenkin tietona Alkon myyjän kertoma tapah-tumien kulusta sekä kantelijan ja hänen seurassaan olleen henkilön tarve saada lisää alkoholia, ja näin ollen todennäköisyys jonkinlaisen häiriön uusiutumiseen oli vanhempi konstaapeli A:n harkinnan mukaan suuri. Lisäksi etäisyys Paltamoon vajaa 40 kilometriä ja hälytyspartion toimintavalmiusaika on pitkä A-luokan hälytystehtävissä. Vanhempi konstaapeli A:n mukaan paikalta poistaminen ulkopaikkakuntalaisen kohdalla, jolla ei mitään muuta paikkaa toiminta-alueella ollut, oli pois-suljettu vaihtoehto.

Vanhempi konstaapeli A toteaa, että kun hän kertoi kantelijalle päätök-sestään, tämä kieltäytyi lähtemästä mihinkään. Vanhempi konstaapeli

A:n mukaan he kehottivat useaan kertaan kantelijaa laittamaan vaatteet päälleen ja kengät jalkaan, mutta hän kuitenkin peruutti asunnon olohuoneeseen ja kävi istumaan tuolille. Vanhempi konstaapeli A toteaa, että puhuttamalla kantelija jo kerran nousi ja näytti siltä, että tilanne hoituu. Vanhempi konstaapeli A:n mukaan kantelijalle kerrottiin, että hänet otetaan poliisilain perusteella säilöön. Kantelija oli todennut itse, että ”rikokselta ja häiriöltä suojaamiseksi”. Vanhempi konstaapeli A toteaa kehuneensa kantelijaa tämän hyvästä lain tuntemuksesta. Tämän jälkeen kantelija oli kuitenkin päättänyt istua alas tuoliin, minkä jälkeen vanhemmat konstaapelit A ja F olivat ottaneet häntä käsistä kiinni, ja hän yritti harata vastaan estääkseen virkapukuisen partion suorittamaa häneen kohdistuvaa virkatointia. Vanhemmat konstaapelit A ja F kuljettivat kantelijan poliisiautoon, jonka jälkeen he noutivat asunnosta kantelijan ulkovaatteet ja kengät sekä hänellä olevan lääkityksen mukaan. Poliisi kuljetti kantelijan Kajaanin poliisilaitokselle poliisilakiperusteisesti säilöön ja kirjasivat hänelle sakkovaatimuksen haitanteosta virkamiehelle.

Ylikonstaapeli C:n selvitys

- - -

Kantelijan käyttäytymisen perusteella suoritettulla kiinniotolla suojattiin yleisen järjestyksen säilymisen lisäksi myös kantelijan seurassa olleen henkilön terveyttä ja hyvinvointia. Ylikonstaapeli C:n mukaan Paltamossa avoinna olevat Alko ja valintamyymälät eivät ole ainoita paikkoja hankkia ja saada päihteitä. Muut tahot välittävät ja myyvät niitä laittomasti, mikä aiheuttaa rikoksia ja mahdollisia häiriöitä. - - -

Oulun poliisilaitoksen lausunto

Oulun poliisilaitos toteaa lausunnossaan, että kantelija oli poistunut häiriön tapahtumapaikalta suoraan ystävänsä asuntoon, mistä poliisi-partio on lähes verekseltään ottanut hänet kiinni. Kantelijan hetkeä aiemmin jo aiheuttama häiriö on ollut huomattavaa. Poliisilaitos katsoo partion toiminen tilanteessa oikein. Poliisilaitoksella ei ole aihetta arvioida toisin myöskään ylikonstaapeli C:n esittämiä perusteita kantelijan kiinnioton jatkamiselle seuraavaan aamuun saakka. Poliisilaitos katsoo, että kantelu on aiheeton ja asiassa on kaikkien virkamiesten osalta toimittu poliisilain sekä poliisin hallussa olevien vapautensa menettäneiden kohtelua koskevia säännöksiä noudattaen sekä muutenkin moitteettomasti.

Poliisihallituksen lausunto

Poliisihallitus toteaa, että poliisilain 2 luvun 10 §:ssä on jätetty tiettyä harkintavaltaa sen suhteen, onko perusteltua syytä olettaa tai henkilön aikaisemman käyttäytymisensä perusteella todennäköistä, että henkilö aiheuttaa pykälässä tarkoitettua häiriötä tai vaaraa. Lisäksi kyseinen harkinta perustuu aina tilannekohtaiseen harkintaan. Poliisihallitus huomioi, ettei ”jonkinlaisen häiriön” aiheuttamisen todennäköisyys ole vielä riittävää, vaan säännöksessä tarkoitettulla tavalla edellytetään huomattavan häiriön tai välittömän vaaran todennäköisyyttä.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan selvityksissä on kuitenkin esitetty konkreettisia perusteita sille, että asiassa on ollut todennäköistä, että tällainen häiriökäyttäytyminen jatkuisi kantelijan aiemman käytöksen, asunnolla käyttäytymisen ja päihtymyksensä johdosta. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan etenkin kantelijan pitkään jatkuneen alkoholin nauttimisen ja kantelijan häiriötä aiheuttaneen käyttäytymisen johdosta voitiin pitää objektiivisesti arvioiden todennäköisenä, että kantelijalla oli tarve saada lisää alkoholia ja hän olisi pyrkinyt hankkimaan sitä aiheuttaen samalla myös huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Poliisihallitus katsoo siten, että asiassa oltiin annetun selvityksen perusteella tehty kyseinen päätös lain jättämän harkintavallan rajoissa sekä perustellusti myös siten, että perusteet ilmenevät pääosin päätöksestä tehdyn kiinniottopöytäkirjan perusteluista.

Poliisihallitus toteaa, että poliisilain 2 luvun 10 §:n 2 momentin mukaisesti henkilön säilöön ottaminen on mahdollista vain silloin, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä häiriötä tai vaaraa voida muuten poistaa. Selvitetyn perusteella kantelijan pakalta poistaminen ei ollut mahdollista tilanteessa, jossa kantelija oli ulkopaikkakuntalainen ja hänellä ei ollut muuta paikkaa poliisipartion toiminta-alueella. Lisäksi hänellä ei ollut rahavaroja hallussaan kiinniotettaessa, joten hän ei olisi päässyt matkustamaan kotiinsa. Poliisihallitus katsoo, että asiassa punnittiin asianmukaisesti erilaisia toimintavaihtoehtoja ja siinä päädyttiin kantelijan säilöön ottamiseen sillä perusteella, ettei muiden keinojen katsottu olevan asiassa riittäviä. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan täten myös kantelijan säilöön ottoa koskeva päätös tehtiin lainmukaisesti ja harkinnassa otettiin asianmukaisesti huomioon sekä poliisilain mukaiset poliisin toimintaa ohjaavat periaatteet, että kantelijan perusoikeudet.

Siltä osin kuin kysymys on kiinnioton ja säilöön viennin toteuttaminen kotirauhan suojaamassa paikassa (kantelijan ystävän kotoa), Poliisihallitus katsoo, että julkisella paikalla häiriötä aiheuttanut henkilö voidaan välittömästi häiriön aiheuttamisen jälkeen poliisilain 2 luvun 10 §:n perusteella ottaa kiinni myös kotirauhan suojaamasta paikasta, jos on edelleen todennäköisiä syitä sille, että henkilö aiheuttaa huomattavaa häiriötä tai vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Asiassa on selvitetty, että tehtävää hoitanut partio hälytettiin Alkoon kantelijan käyttäytymisen johdosta ja se siirtyi sieltä välittömästi kantelijan ystävän asuntoon tavoittamaan kantelijan. Selvityksen mukaan Alkosta poistumisesta huolimatta oli vielä todennäköisiä syitä epäillä, että kyseinen häiriökäyttäytyminen jatkuu. Näin on myös Oulun poliisilaitos lausunnossaan katsonut.

Poliisihallitus huomioi, että edellisessä kohdassa esitetyn ylikonstaapeli C:n selvityksen mukaisesti poliisipartion siirtymiseen asunnolle on osittain mahdollisesti vaikuttanut häiriökäyttäytymisen lisäksi se seikka, että poliisipartion oli perusteltua mennä asuntoon tarkastamaan myös asunnon haltijan tilaa. Poliisihallitus kuitenkin toteaa, että kiinnioton perusteena oli selvityksen mukaisesti 2 luvun 10 §:n eivätkä 2 luvun 5 §:n mukaiset perusteet. Näin ollen Poliisihallitus katsoo, ettei sillä ole syytä arvioida asiaa näiltä osin toisin kuin Oulun poliisilaitos on omassa lausunnossaan arvioinut.

3.2.2 Oikeusohjeita

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Säännöksen 2 momentin mukaan ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Säännöksen 3 momentin mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Rangaistuksen, joka sisältää vapaudenmenetyksen, määrää tuomioistuin. Muun vapaudenmenetyksen laillisuus voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla.

Poliisilain 1 luvun 2 §:n mukaan poliisin on kunnioitettava perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä toimivaltuuksia käyttäessään valittava perusteltavissa olevista vaihtoehdoista se, joka parhaiten edistää näiden oikeuksien toteutumista.

Poliisilain 1 luvun 3 §:n mukaan poliisin toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin (suhteellisuusperiaate).

Poliisilain 1 luvun 4 §:n mukaan poliisin toimenpiteillä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi (vähimmän haitan periaate).

Poliisilain 1 luvun 5 §:n mukaan poliisi saa käyttää toimivaltuuttaan vain säädettyyn tarkoitukseen (tarkoitussidonnaisuuden periaate).

Poliisilain 1 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä yhdenvertaista kohtelua ja sovinnollisuutta edistäen. Poliisin tulee ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskein pyrkiä ylläpitämään yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Poliisilain 2 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehellä on oikeus poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyyi henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen taikka aiheuttaisi huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Säännöksen 2 momentin mukaan henkilö voidaan ottaa kiinni, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa. Kiinni otettu voidaan pitää säilössä niin kauan kuin on todennäköistä, että hän syyllistyy 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen taikka aiheuttaa häiriötä tai vaaraa, kuitenkin enintään 24 tuntia kiinniottamisesta. Säännöksen 3 momentin mukaan poliisimies voi suojella henkilöä tai vartioida paikkaa 1 momentissa tarkoitettujen rikosten estämiseksi tai keskeyttämiseksi.

3.2.3 Arviointi

Totean aluksi, että kantelijaa ei ollut ennen kiinniottoa epäilty mistään rikoksesta. Poliisi on tosin katsonut kantelijan syyllistyneen haitantekoon viranomaiselle ja hänelle oli annettu asian johdosta sakkovaatimus. Epäilty haitanteko oli kuitenkin ilmennyt vasta poliisin ryhtyessä kuljettamaan kantelijaa ulos asunnosta ja poliisin jo ilmoitettua ottaneensa kantelijan kiinni.

Tässä asiassa on siis kysymys poliisilakiperusteisista, lain 2 luvun 10 §:n mukaisista toimenpiteistä. Käsitykseni mukaan asiassa ei ole ollut säännöksen mukaisia edellytyksiä toimenpiteisiin sillä perusteella, että kantelija syyllistyisi säännöksessä mainittuihin henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Sen sijaan kysymys on voinut olla lainkohdassa tarkoitettua huomattavan häiriön tai välittömän vaaran aiheuttamisesta yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

Rikoksilta ja häiriöiltä suojaamisen yleisistä edellytyksistä

Totean poliisilain 2 luvun 10 §:n yleisistä soveltamisedellytyksistä seuraavan (ks. KKO:2020:29, kohdat 17 – 25).

Arvioitaessa sitä, mitä poliisilain 2 luvun 10 §:n mukaista toimivaltuutta poliisi voi kussakin yksittäistilanteessa käyttää, on otettava huomioon poliisilain 1 luvusta ilmenevät poliisin toimintaa ohjaavat yleisperiaatteet. Edellä mainittujen toimintaperiaatteita sisältävien säännösten mukaan poliisin on muun muassa käytettävä aina mahdollisimman lievää keinoa kulloisenkin tilanteen selvittämiseksi.

Poliisin kohdatessa häiriökäyttäytymistä ensisijainen toimenpide on puuttua tilanteeseen poliisilain 1 luvun 6 §:n 1 momentin mukaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin. Toissijaisesti poliisi voi poliisilain 2 luvun 10 §:n 1 momentin edellytysten täytyessä poistaa henkilön paikalta ja viimesijaisesti ottaa hänet kiinni ja pitää säilössä, jos säännöksen 2 momentin edellytykset täyttyvät.

Poliisilain 2 luvun 10 §:ssä on erilaisia todennäköisyusedellytyksiä ("perusteltua syytä", "todennäköistä") eri toimenpiteisiin ryhtymiselle. Pykälän säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 224/2010 vp s. 78–79) ei ole käsitelty tarkemmin pykälän mukaisten todennäköisyyskynnysten ylittymisen edellytyksiä. Esityksessä on todettu, että arviointi olisi aina tapauskohtaista. Esityksen mukaan poliisilain 2 luvun 10 § vastaa pitkälti aikaisemmin voimassa olleen poliisilain (493/1995) 20 §:ää. Myöskään viimeksi mainittua lainkohtaa koskevissa hallituksen esityksissä (HE 57/1994 vp s. 46 ja HE 266/2004 vp s. 17) ei ole otettu kantaa siihen, mitä paikalta poistettavan "muulta käyttäytymiseltä" edellytetään, jotta paikalta poistamisen edellytykset täyttyvät, tai milloin kiinniottamisen ja säilössä pitämisen kynnys ylittyy. Aikaisemmin voimassa olleen poliisilain 20 §:n 3 momentin mukaan kiinniottaminen tuli kyseeseen, jos paikalta poistaminen oli "ilmeisesti riittämätön" toimenpide.

Paikalta poistamista koskevan kynnyksen "on perusteltua syytä

olettaa" ylittyminen edellyttää näytöllisesti enemmän kuin poliisilaissa alinta todennäköisyysastetta kuvaamaan käytetty ilmaisu "on syytä olettaa", mikä sekään ei ylity pelkän yleisen epäilyn perusteella. Käsillä tulee olla joitakin sellaisia tosiseikkoja, joista syntyy riittävä peruste arviolle, että kohdehenkilö syyllistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen taikka aiheuttaisi huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

Henkilön kiinniottamisen kynnys, joka ylittyy, kun paikalta poistaminen "on todennäköisesti" riittämätön toimenpide, edellyttää suhteellisen korkeaa todennäköisyyttä. Aikaisemmin voimassa olleen poliisilain vastaavassa säännöksessä, jota perustelulausuman (HE 224/2010 vp s. 79) mukaan ei ole ollut tarkoitusta muuttaa, vaadittiin edellä todetulla tavalla, että paikalta poistaminen oli ilmeisesti riittämätön toimenpide.

Lain esitöissä ei ole tarkemmin käsitelty myöskään sitä, mitä poliisilain 2 luvun 10 §:n 1 momentin huomattavalla häiriöllä tai välittömällä vaaralla yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle tarkoitetaan. Järjestyslain 3 §:n mukaan yleisen järjestyksen häiritseminen tai turvallisuuden vaarantaminen yleisellä paikalla on kielletty 1) metelöimällä ja muulla vastaavalla tavalla, 2) toistuvilla uhkaavilla eleillä, hyökkäävillä liikkeillä, suullisesti esitetyillä uhkailuilla ja muulla vastaavalla, pelkoa herättävällä uhkaavalla käyttäytymisellä, 3) ampumalla, heittämällä esineitä tai muulla vastaavalla tavalla.

Korkein oikeus on katsonut, että kulloinkin käsillä olevaan tilanteeseen nähden lievä tai tavanomainen metelöinti, toistuvat uhkaavat eleet ja hyökkäävät liikkeet tai muu vastaava järjestyslain viitatussa pykälässä tarkoitettu toiminta ei vielä anna poliisille oikeutta poistaa henkilöä paikalta tai ottaa tätä kiinni. Jotta järjestyslain 3 §:n tarkoittama häiriökäyttäytyminen muodostaisi perusteen poliisilain 2 luvun 10 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käyttämiselle, käyttäytymisen tulee aiheuttaa riski 10 §:ssä tarkoitettusta huomattavasta häiriöstä tai välittömästä ja tavanomaista vakavammasta vaarasta yleiselle järjestykselle.

Kantelijan kiinniottamisen perusteet

Tässä tapauksessa on riidatonta, että kantelija oli aiheuttanut häiriötä Paltamon Alkossa. Kantelijan itsensä tallentamasta ja suoratoistopalveluun lataamasta videotallenteesta ilmenee, että kantelija oli liikkeessä ollessaan kiroillut kovaäänisesti, pyrkinyt ostamaan alkoholia myyjän kieltäytyttyä useaan otteeseen myymästä sitä hänelle ja lopulta laittanut itse kassalinjalla alkoholipullon kassakoneen lukijalaitteeseen, jolloin myyjä oli ottanut alkoholipullot pois kantelijan hallusta. Kantelija oli jonkin aikaa kiistelty myyjän kanssa ja lopulta poistunut paikalta myyjän soitettua poliisille. Poliisi oli ottanut kantelijan kiinni myöhemmin tämän ystävän asunnolta, joka sijaitsee noin 500 metrin päässä Paltamon Alkosta.

Kuten saamissani lausunnoissa on katsottu, mielestäni kantelijan pitkään jatkuneen alkoholin nauttimisen, kantelijan häiriötä aiheuttaneen käyttäytymisen ja selvityksistä lähemmin ilmenevän poliisilla olleen tilannekuvan perusteella on ollut mahdollista pitää todennäköisenä, että

kantelijalla oli tarve saada lisää alkoholia ja hän olisi jossain vaiheessa päivää pyrkinyt hankkimaan sitä aiheuttaen samalla myös huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

Sen sijaan totean, että selvityksissä esitetty huoli kantelijan vaikutuksesta ystävänsä alkoholinkäyttöön ja kykyyn huolehtia itsestään ei ole rikokseen eikä yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvä peruste, joka olisi voinut olla poliisilain 2 luvun 10 §:n mukaisten toimenpiteiden perusteena.

Edellä ensin mainittujen perusteiden ja selvityksissä yksityiskohtaisemmin esitettyjen perusteiden nojalla katson, että asiassa olisi ollut edellytykset kantelijan kiinniottamiseen tapahtumapaikalta tai sen läheisyydestä yleiseltä paikalta edellyttäen, että kantelijan puhuttamisen jälkeen tehtävän arvion perusteella lievemmat keinot olisivat todennäköisesti olleet riittämättömiä. Kantelija oli kuitenkin jo oma-aloitteisesti poistunut häiriön ilmenemispaikalta ystävänsä asunnolle. Näin ollen on arvioitava, oliko poliisilla toimivalta mennä asuntoon ja ottaa kantelija siellä kiinni.

Kiinniottaminen kotirauhan suojaamasta paikasta

Vanhempi konstaapeli A on lisäselvityksessään todennut, että kyseisessä tehtävässä ei ollut epäiltävissä, että häiriö tapahtuu kotirauhan suojaamassa paikassa tai häiriö olisi siellä uusiutumassa. Tämän vuoksi poliisilain 2 luvun 5 §:n (Kotirauhan ja julkisrauhan suojaaminen) soveltaminen ei ollut tässä tehtävässä tarpeen. Kiinniotto tehtiin poliisilain 2 luvun 10 §:n perusteella. Vanhempi konstaapeli A mukaan ”Poliisi ottaa tarvittaessa henkilön kiinni siellä, mistä henkilö tavataan huolimatta siitä, onko kyseessä kotirauhan suojaama paikka tai yleinen paikka, jos on todennäköisiä syitä epäillä, että tämä henkilö aiheuttaa huomattavaa häiriötä tai vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle”.

Oulun poliisilaitoksen näkemyksen mukaan julkisella paikalla häiriötä aiheuttanut henkilö voidaan välittömästi häiriön aiheuttamisen jälkeen poliisilain 2 luvun 10 §:n perusteella ottaa kiinni myös kotirauhan suojaamasta paikasta, jos on todennäköisiä syitä epäillä, että henkilö aiheuttaa huomattavaa häiriötä tai vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

Poliisihallitus on yhtynyt poliisilaitoksen näkemykseen.

Pidän näitä kannanottoja ongelmallisina. Kysymys on siitä, (1) voiko poliisilain 2 luvun 10 §:ssä mainittu ”paikka” tarkoittaa myös kotirauhan suojaamaa paikkaa eli oikeuttaa paikalta poistamisen tai kiinniottamisen myös kotirauhan piiristä, ja (2) voiko säännös itsessään oikeuttaa poliisin pääsyn kotirauhan piiriin.

Kiinnitän ensinnäkin huomiota siihen, että poliisin toimivaltuuksia koskevissa säännöksissä niin poliisilaisissa kuin pakkokeinolaissa on säännönmukaisesti säädetty erikseen siitä, (1) jos toimivaltuutta voidaan käyttää kotirauhan piirissä, (2) millä (tyypillisesti korkeammilla)

edellytyksillä niin voidaan tehdä ja (3) kuka (tyypillisesti päällystöön kuuluva tai pidättämiseen oikeutettu) poliisimies toimenpiteestä voi päättää, sekä usein myös (4) toimivaltuuden käyttöön liittyvistä menettelytavoista (kuten pöytäkirjaamisesta).

Toiseksi kiinnitän huomiota siihen, että myös poliisilain 2 luku näyttää säädetyn edellä todetun mukaisesti. Luvun 4 – 8 §:ssä on nimenomaisesti säädetty kotirauhan piiriin ulottuvista toimivaltuuksista, niiden edellytyksistä, niistä päättämiseen oikeutetuista poliisimiehistä ja niiden käytössä noudatettavista menettelytavoista seuraavasti.

4 § Etsintä henkilön kiinniottamiseksi

Poliisimiehellä on oikeus tämän lain 6 luvussa tarkoitettuun poliisitutkintaan noudettavan henkilön löytämiseksi toimittaa kotietsintä tai paikansetsintä siten kuin pakkokeinolain 8 luvussa säädetään.

Etsinnästä päättää päällystöön kuuluva poliisimies. Muu poliisimies voi ilman päällystöön kuuluvan poliisimiehen päätöstä toimittaa etsinnän silloin, kun sen välitön toimittaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös poliisin muulle viranomaiselle antamaa laissa säädettyä virka-apua henkilön kiinniottamiseksi. Tällaisesta etsinnästä päättää päällystöön kuuluva poliisimies.

5 § Kotirauhan ja julkisrauhan suojaaminen

Poliisimiehellä on oikeus rikoslain (39/1889) 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetun kotirauhan tai saman luvun 3 §:ssä tarkoitetun julkisrauhan suojaaman tilan tai muun paikan haltijan tai tämän edustajan pyynnöstä poistaa henkilö, joka ilman laillista oikeutta tunkeutuu, menee salaa tai toista harhauttamalla taikka kätkeytyy sinne tai jättää noudattamatta käskyn poistua sieltä.

Poliisimiehellä on oikeus poistaa 1 momentissa tarkoitetusta tilasta tai muusta paikasta siellä luvallisesti oleskeleva henkilö, jos tämä häiritsee muiden henkilöiden kotirauhaa tai julkisrauhaa taikka aiheuttaa siellä muulla tavoin huomattavaa häiriötä ja on perusteltua syytä epäillä, että häirintä toistuu.

Jos poistamisella ei todennäköisesti voitaisi estää häiriön toistumista, poliisimiehellä on oikeus ottaa häiritsijä kiinni ja pitää tämä säilössä. Kiinni otettua saa pitää säilössä vain niin kauan kuin häiriön toistuminen on todennäköistä, kuitenkin enintään 12 tuntia kiinniottamisesta.

6 § Sisäänpääsy ja etsintä vaara- ja vahinkotilanteissa

Poliisimiehellä on oikeus päästä kotirauhan tai julkisrauhan suojaamaan tilaan tai muuhun paikkaan tai tilaan tai muuhun paikkaan, johon ei ole yleistä pääsyä, taikka kulkuneuvon ja suorittaa siellä tarvittaessa etsintä, jos on perusteltua syytä olettaa, että:

1) henkeä, terveyttä tai henkilökohtaista vapautta vaarantava tai

huomattavaa omaisuus- tai ympäristövahinkoa aiheuttava teko tai tapahtuma on välittömästi uhkaamassa tai käynnissä;
 2) joku on jo tapahtuneen rikoksen tai onnettomuuden taikka muun vastaavan syyn vuoksi välittömän avun tarpeessa; tai
 3) etsinnässä löytyy kuollut henkilö.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa edellytyksenä on lisäksi, että toimenpide on välttämätön vaaran tai vahingon estämiseksi taikka räjähdysaineiden, aseiden tai muiden vaarallisten aineiden ja esineiden etsimiseksi ja haltuun ottamiseksi.

Muissa kuin kiireellisissä tilanteissa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan pääseminen edellyttää päällystään kuuluvan poliisimiehen määräystä.

6 a § Sisäänpääsy ja etsintä ampuma-aseiden väliaikaista haltuunottoa koskevan päätöksen täytäntöönpanon turvaamiseksi

Poliisimiehellä on oikeus päästä rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuihin kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin ja suorittaa siellä välttämättömässä laajuudessa etsintä ampuma-aselain (1/1998) 92 §:ssä tarkoitettua ampuma-aseen, aseosien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten väliaikaista haltuunottoa koskevan päätöksen täytäntöönpanon turvaamiseksi, jos on syytä epäillä, ettei henkilö, jonka hallussa esineet ovat, päätöksen mukaisesti toimita asetta, aseosia, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia poliisin haltuun, ja toimenpide on välttämätön hengen ja terveyden suojaamiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu toimenpide edellyttää päällystään kuuluvan poliisimiehen määräystä.

7 § Toimenpiteiden suorittaminen

Edellä 4–6 ja 6 a §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa saadaan huone, säilytyspaikka tai muu vastaava toimenpiteen kohde tarvittaessa avata voimakeinoja käyttäen. Toimenpiteen päätyttyä sen kohde on sopivalla tavalla suljettava. Mainittujen pykälien nojalla suoritetuista toimenpiteistä on laadittava pöytäkirja tai tehtävä vastaava merkintä muuhun asiakirjaan.

8 § Paikan ja alueen eristäminen

Poliisimiehellä on oikeus eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka kieltää tai rajoittaa liikkumista, jos se on tarpeen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, poliisitutinnan turvaamiseksi taikka onnettomuuspaikalla suoritettavien toimenpiteiden, toimenpiteen kohteena olevan henkilön yksityisyyden tai vaaraan joutuneen omaisuuden suojaamiseksi.

Poliisimiehellä on oikeus päällystään kuuluvan poliisimiehen määräyksestä ja kiireellisessä tapauksessa ilman määräystäkin eristää tai tyhjentää kotirauhan tai julkisrauhan suojaama alue, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi eikä alueella olevia voida muuten suojata.

Poliisin oikeudesta antaa yleisen kokouksen järjestämispaikkaa koskevia määräyksiä säädetään kokoontumislain (530/1999) 10 §:ssä.

Poliisimiehellä on oikeus kieltää tai rajoittaa esineiden siirtämistä taikka määrätä esine siirrettäväksi yleisesti käytetyllä paikalla tai alueella, jos se on tarpeen poliisitutinnan turvaamiseksi. Vastaava oikeus poliisimiehellä on myös kotirauhan suojaamalla alueella, jos toimenpide on tarpeen henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka omaisuuden suojaamiseksi.

Kolmanneksi kiinnitän huomiota siihen, että poliisilain 2 luvun 10 §:ssä ei ole säädetty mitään siinä tarkoitettujen toimivaltuuksien käyttämisestä kotirauhan piirissä. Pykälässä ei esimerkiksi ole säädetty siitä saamissani lausunnoissa mainitusta seikasta, että julkisella paikalla häiriötä aiheuttanut henkilö voitaisiin "välittömästi häiriön aiheuttamisen jälkeen" poliisilain 2 luvun 10 §:n perusteella ottaa kiinni myös kotirauhan suojaamasta paikasta.

Sen sijaan poliisilain 2 luvun 5 §:ssä on nimenomaisesti säädetty poliisin oikeudesta poistaa kotirauhan suojaamassa paikassa luvallisesti oleskeleva henkilö ja ottaa hänet kiinni ja pitää säilössä. Säännös soveltuu kuitenkin vain tilanteisiin, joissa henkilö häiritsee muiden henkilöiden kotirauhaa tai julkisrauhaa taikka aiheuttaa siellä muulla tavoin huomattavaa häiriötä ja on perusteltua syytä epäillä, että häirintä toistuu. Säännös ei siis sovellu tilanteisiin, joissa on kysymys häiriön tai välittömän vaaran aiheuttamisesta yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle. Ystävänsä asunnossa luvallisesti ollut kantelijaa ei siis olisi voitu ottaa kiinni ja pitää säilössä tämän säännöksen perusteella.

Poliisilain 2 luvun 5 §:n perusteluissa (HE 224/2010 s. 77) on viitattu pykälän 3 momentin säännökseen, jonka mukaan kiinni otettua saa pitää säilössä vain niin kauan kuin häiriön toistuminen on todennäköistä, kuitenkin enintään 12 tuntia kiinniottamisesta. Tämän jälkeen perusteluissa on todettu, että "Rikoksilta ja häiriöiltä suojaamisen tarkoituksessa henkilö saataisiin pitää kiinni enintään 24 tuntia 10 §:n nojalla".

Tämän toteamuksen merkitys jää epäselväksi. Se voisi olla vain toteamus siitä, että 2 luvun 10 §:n mukainen säilössäpitoaika on 5 §:ssä säädettyä pitempi. Toisaalta maininnan voitaisiin katsoa viittaavan siihen, että kotirauhan piiristäkin henkilö voitaisiin ottaa kiinni ja pitää säilössä 2 luvun 10 §:n nojalla.

Oikeuskirjallisuudessa on katsottu kiinnipitämisen enimmäisaikojen erilaisuuden johtuvan siitä, että kiinni ottamisen peruste on erilainen. Kotirauhan ja julkisrauhan suojaamisessa henkilön poistamisella paikalta ja kiinniottamisella päästään nopeammin tarkoitettuun lopputulokseen, kun taas toiseen henkilöön kohdistuvalta rikokselta ja häiriöiltä suojaamisessa tarvitaan yleensä pitempiaikaisempaa vapauden rajoitusta. Poliisilain 2 luvun 10 §:ssäkin on mainittu kotirauhaan kohdistuvan rikoksen tekeminen, joten jossakin tilanteessa saattaa olla mahdollista, että poliisilain 2 luvun 5 §:n mukaisena kotirauhan suojaamisena alkanut kiinniotto jatkuu poliisilain 2 luvun 10 §:n mukaisena rikokselta ja häiriöiltä suojaamista koskevana kiinniottona, kun kiinni otetun uhkauksin tai muun käyttäytymisen perusteella on perusteltua

syytä näin olettaa (Helminen-Kuusimäki-Rantaeskola, Poliisilaki 2012, s. 622-623).

Voimassa olevan poliisilain 2 luvun 10 §:n perusteluista ei saa suoraan johtoa puheena olevaan kysymykseen. Perusteluissa (HE 224/2010 vp s. 78) on kuitenkin todettu, että pykälä vastaisi aikaisemman poliisilain (493/1995) 20 §:ää eräin muutoksin (joista muutoksista nyt ei ole kysymys).

Vuoden 1995 poliisilain 20 §:n esitöissä (HE 57/1994 vp, s. 46) puolestaan todettiin, että "Ehdotettua säännöstä tultaisiin soveltamaan lähinnä kotihälytystilanteissa. Niille on ominaista väkivallan kohteena olevan perheenjäsenen pyyntö taikka naapurin tai silminnäkijän puuttuminen riita- tai väkivaltatilanteeseen. Suojattavalla henkilöllä ei läheskään aina ole ainakaan tosiasiallista mahdollisuutta kääntyä poliisin puoleen avun saamiseksi. Poliisin toimivaltuuksista henkilöiden suojaamiseksi rikoksilta ja häiriöiltä on sen vuoksi säädettävä siten, ettei valtuuksien käyttö riipu asianosaisten pyynnöistä. - - - Käytännössä merkittävä osa säännöksen soveltamistapauksista olisi perheväkivaltatilanteita tai tilanteita, joissa henkilö avioliiton tai muun parisuhteen aikana tai sen purkauduttua uhkailee nykyisen tai entisen perheensä jäseniä."

Tämän perusteella vuoden 1995 poliisilain 20 §:n säännös oli siis tarkoitettu sovellettavaksi myös kotihälytystilanteissa eli kotirauhan piirissä, eikä voimassa olevan poliisilain 2 luvun 10 §:n perusteluiden valossa sääntelyä ollut tarkoitus tältä osin muuttaa. Näyttää siis siltä, että 2 luvun 10 § olisi sinänsä sovellettavissa henkilön poistamiseen tai kiinniottamiseen myös kotirauhan piiristä.

En kuitenkaan pidä perusoikeuksien rajoitusedellytysten kannalta tyydyttävänä sitä, että näin merkittävä toimivaltuus ei ilmene voimassa olevasta säännöksestä, vaan ainoastaan sitä edeltäneen säännöksen esitöistä. Kotirauhan perusoikeussuojan vuoksi on oikeudellisesti selvästi eri asia, toteutetaanko paikalta poistaminen tai kiinniottaminen kotirauhan piiristä vai julkiselta paikalta. Tätä ilmentää sekin, että poliisilain 2 luvun 5 §:ssä on erikseen nimenomaisesti säädetty paikalta poistamisesta ja kiinniottamisesta kotirauhan suojaamassa paikassa.

Vaikka edellä mainittu poliisilain 2 luvun 10 §:n tulkinta hyväksyttäisiin, poliisilla tulee olla laillinen toimivaltaperuste pääsyyllä kotirauhan piiriin. Sellaista puheena oleva säännös ei sisällä. Totean tästä näkökulmasta seuraavan.

Vuoden 1995 poliisilain 15 §:ssä säädettiin vaarassa olevan ja kadonneen henkilön etsinnästä ja 16 §:ssä vaarallisen teon ja tapahtuman estämisestä. Molempien säännösten soveltamistilanteissa poliisilla oli oikeus päästä asuntoon tai muuhun kotirauhan suojaamaan paikkaan. Näiden pykälien sääntely on yhdistetty voimassa olevan poliisilain 2 luvun 6 §:ään (HE 224/2010 vp s. 77).

Voimassa olevaa poliisilain 2 luvun 10 §:ää ja vuoden 1995 poliisilain 20 §:ää vastaava säännös rikoksilta ja häiriöiltä suojaamisesta oli vuoden 1966 poliisilain (84/66) 19 §:ssä.

Vuoden 1995 poliisilain 16 §:n perusteluissa (HE 57/1994 vp s. 43) on todettu seuraavaa:

”Voimassa olevassa [vuoden 1966] poliisilaissa ei ole säännöstä, joka oikeuttaisi ehdotuksen 16 §:n mukaisissa tapauksissa poliisimiehen pääsemään kotirauhan piiriin tilanteessa, jossa on perusteltua syytä epäillä vakavan rikoksen tai muun vaarallisen teon olevan tekeillä. Voimassa olevan poliisilain 19 ja 20 §:n vapaudenriistoa koskevien säännösten sekä hätävarjelu- ja pakkotilasäännösten tulkinnan avulla toimenpiteitä on perinteisesti suoritettu kotirauhan piirissä ilman nimenomaisten säännösten tukea. Pykälän mukaan poliisilla olisi vaarallisen teon ja tapahtuman estämiseksi oikeus päällystään kuuluvan poliisimiehen määräyksestä hankkia pääsy kotirauhan piiriin kuuluvaan paikkaan.”

Perusteluista siis ilmenee, että aikaisemmin vain tulkintaan perustunut poliisin pääsy kotirauhan piiriin oli korjattu nimenomaisella sääntelyllä vuoden 1995 poliisilain 16 §:ssä. Jo tuolloin, säädettäessä pykälää ennen perusoikeusuudistuksen voimaantuloa, siis katsottiin, että poliisin pääsy kotirauhan piiriin edellyttää nimenomaista sääntelyä laissa. Tätä vaatimusta on nykyisin pidettävä ehdottomana.

Voimassa olevassa poliisilain 2 luvussa ne tilanteet, joissa poliisilla on pääsy kotirauhan piiriin, on säädetty luvun 4 – 8 §:ssä. Vuoden 1995 poliisilain 20 §:n perusteluissa mainituissa kotihälytystilanteissa, joihin myös voimassa olevan lain 2 luvun 10 § perusteluidensa mukaan näyttäisi soveltuvan, tulee siis olla ensin mainittuihin 2 luvun säännöksiin perustuva toimivaltuus pääsulle kotirauhan piiriin. Tästä on säädetty 2 luvun 6 §:ssä. Säännöksen mukaan poliisimiehellä on oikeus päästä kotirauhan suojaamaan paikkaan muun muassa silloin, jos on perusteltua syytä olettaa, että henkeä, terveyttä tai henkilökohtaista vapautta vaarantava tai huomattavaa omaisuus- tai ympäristövahinkoa aiheuttava teko tai tapahtuma on välittömästi uhkaamassa tai käynnissä.

Kotihälytystilanteissa poliisi voi siis 2 luvun 6 §:n perusteella mennä kotirauhan piiriin ja 2 luvun 10 §:n perusteella poistaa henkilön paikalta tai ottaa hänet kiinni.

Poliisilain 2 luvun 6 §:n säännös tai muutkaan 2 luvun 4 – 8 §:n säännökset eivät kuitenkaan sovellu nyt puheena olevaan tilanteeseen, jossa on kysymys huomattavan häiriön tai välittömän vaaran aiheuttamisesta yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle. Luvun 4 § koskee poliisitutkintaan noudettavan henkilön löytämiseksi toimitettavaa kotietsintää, ja 5 §:n soveltumattomuuden tähän tapaukseen olen todennut jo aiemmin. Luvun 6a – 8 §:ssä taas on kysymys muunlaisista asioista. Todettakoon, että myöskään pakkokeinolain 8 luvun 3 §:n säännös yleisestä kotietsinnästä henkilön löytämiseksi ei sovellu tähän tilanteeseen, koska säännös koskee vain rikoksen perusteella kiinniotettavaa, eikä poliisilain 2 luvun 10 §:n perusteella kiinniotettavaa.

Totean, että laissa ei siis ole säännöstä, jonka nojalla poliisi voisi poliisilain 2 luvun 10 §:ssä tarkoitetun yleisen järjestyksen tai turvallisuuden suojaamisen perusteella mennä kotirauhan piiriin paikalta poistamisen tai kiinniottamisen toteuttamiseksi.

Tässä tapauksessa poliisipartio ei ole tullut asuntoon vastoin sen haltijan tahtoa tai ainakaan vastoin tämän nimenomaisesti esittämää kieltä. Käytettävissä olleen videotallenteen perusteella kantelijan ystävä lähinnä seurasi passiivisena kantelijan ja poliisin välistä sanavaihtoa siitä, tulisiko kantelijan lähteä poliisin mukaan vai ei. Poliisille oli avattu asunnon ulko-ovi ja ulko-ovella tapahtuneen keskustelun edetessä ja kantelijan perääntyessä ulko-ovelta eteiseen suusanallisesti vastustessa poliisiin aikomusta ottaa hänet kiinni, poliisit olivat tulleet sisälle asuntoon.

Mielestäni näillä seikoilla ei ole ratkaisevaa merkitystä puheena olevan asian arvioinnissa. Ihmisillä ei yleensä ole edellytyksiä arvioida, onko poliisilla toimivalta tulla kotirauhan piiriin. Kotirauhan perusoikeussuoja menettäisi olennaisen osan merkityksestään, jos lakiin perustuvan toimivallan puute korjaantuisi sillä, että poliisin asuntoon tuloa ei ole vastustettu. Poliisin toimivaltuuksien ns. suostumusperusteiseen käyttöön onkin laillisuusvalvonnassa suhtauduttu torjuvasti.

Katson siis, että poliisilla ei ole ollut laillista perustetta mennä kotirauhan piiriin kantelijan löytämiseksi ja kiinniottamiseksi poliisilain 2 luvun 10 §:n nojalla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden suojaamiseksi.

Toimenpiteeni ilmenee kohdasta 4.

3.3. Säilöissäpidon kesto

3.3.1 Selvitysten sisältöä

Ylikonstaapeli C:n selvitys

Ylikonstaapeli C toteaa selvityksessään, että kantelijalla ei ollut rahavaroja hallussaan kiinniotettaessa, joten hän ei olisi päässyt matkustamaan kotiinsa. Lisäksi ylikonstaapeli C:n mukaan oli huomioitava, että myös kantelijan seurassa olleen henkilön jatkuva alkoholin juominen kantelijan yllyttämänä oli saattanut aiheuttaa hänelle hengen tai terveyden vaaraa. Ylikonstaapeli C:n mukaan selvittyään hän olisi ollut mahdollisesti kykenevämpi arvioimaan, haluaako kantelijan enää asuntoonsa. Edellä mainittujen seikkojen vuoksi ylikonstaapeli C katsoi parhaaksi pitää kantelijan kiinniotettuna lauantaiaamuun saakka. Ylikonstaapeli C toteaa lisäselvityksessään, että kantelija itsekin oli viikon juomisen vuoksi vahvassa humalatilassa ja hänellä ei olisi ollut takuuarmaa mahdollisuutta päästä yötä vasten sisätiloihin, jonka vuoksi hänet oli edellytys pitää säilössä aamuun saakka myös henkilön suojaamiseksi.

Ylikonstaapeli B:n selvitys

Ylikonstaapeli B toteaa, että hän tuli 5.10.2019 kello 6.45 töihin kenttäjohtovuoroon. Ylikonstaapeli B:n mukaan hänen aamun ”rutiineihin” kuuluu tilannekuvan päivittäminen yhdessä edellisyön kenttäjohtajan kanssa, tulevan työvuoron resurssien varmistaminen sekä onko työvuorossa jotain sovittua pakollista työtehtävää. Ylikonstaapeli B toteaa, että kenttäjohtajana hänen vastuullansa on poliisivankilassa olevat poliisilakiperusteisesti kiinniotetut. Hän on tarkastanut työvuoron alussa

noin kello 07.30 aikaan poliisilakiperusteisesti kiinniotetut henkilöt. Tarkastamisen jälkeen hän antanut luvan työvuorossa olevalle vartijalle päästää poliisilakiperusteisesti kiinni olevat ihmiset pois poliisivankilasta.

Oulun poliisilaitoksen lausunto

Poliisilaitos toteaa lausunnossaan, että sillä ei ole aihetta arvioida toisin ylikonstaapeli C:n esittämiä perusteita kantelijan kiinnioton jatkamiselle seuraavaan aamuun saakka.

Poliisihallituksen lausunto

Poliisihallitus toteaa, että kantelijaa oli kiinniotettuna ja pidetty säilössä yhteensä lähes 22 tuntia, jota voidaan lähtökohtaisesti pitkänä aikana, kun otetaan huomioon, että laki mahdollistaa myös henkilön säilössäpidon hyvin lyhyen ajan. Lisäksi arvioinnissa tulee ottaa huomioon, että vaikka laki mahdollistaa säilössäpidon 24 tunnin ajan, lähtökohtana on se, että kiinni otettu voidaan pitää säilössä vain niin kauan kuin tapauskohtaisesti arvioiden on todennäköistä, että hän syyllistyy poliisilain 2 luvun 10 §:n 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen taikka aiheuttaa häiriötä tai vaaraa.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan kantelijan säilössäpidon kestolle on kuitenkin ollut asianmukaiset perusteet sitä osin, kun sitä on perusteltu kantelijan voimakkaalla päihtymystilasta ja aggressiivisesta käytöksestä johtuvasta todennäköisyydestä häiriön aiheutumiselle. Poliisihallitus huomioi, että siltä osin, kun säilöönoton kestoa on perusteltu sillä, että kantelijan yöpaikan ja rahavarojen puuttumisella sekä kantelijan ystävän suojelemisella kantelijan alkoholiin juomiseen yllyttämisestä ja siitä aiheutuvasta mahdollisesta hengen ja terveyden vaarasta, perusteluissa ei kuitenkaan ole enää ollut kyse kiinniottopöytäkirjaan kirjatuista kiinnioton ja säilössäpidon perusteluista. Poliisihallitus toteaa, että näiltä osin toimenpidettä koskevat perusteet olisi ollut aihetta kirjata myös kiinniottopöytäkirjaan perusteineen. Poliisihallitus kuitenkin katsoo, että myös nämä seikat sinänsä on voitu ottaa harkinnassa huomioon ja ne ovat yhdessä muiden seikkojen kanssa tässä yksittäisessä tapauksessa puoltaneet sitä, että asiassa on ollut perusteltua pitää kantelijaa säilössä kiinniottohetkestä seuraavaan aamuun asti.

3.3.2 Oikeusohjeita

Poliisilain 2 luvun 10 §:n 2 momentin mukaan kiinni otettu voidaan pitää säilössä niin kauan kuin on todennäköistä, että hän syyllistyy 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen taikka aiheuttaa häiriötä tai vaaraa, kuitenkin enintään 24 tuntia kiinniottamisesta.

3.3.3 Arviointi

Totean, että kantelijaa on voitu pitää säilössä vain niin kauan, kuin on ollut todennäköistä, että hän aiheuttaa häiriötä tai vaaraa. Tässä tapauksessa kiinniottaminen on perustunut keskeisesti kantelijan alkoholin käyttöön ja siihen, että kantelijalla oli tarve saada lisää alkoholia

ja hän olisi pyrkinyt hankkimaan sitä aiheuttaen samalla huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

Tämän vuoksi kantelijan säilöissäpidon tarve on lähtökohtaisesti ollut sidoksissa Paltamon Alkon ja muiden sellaisten liikkeiden aukioloaikaan, joista alkoholia on ollut saatavissa. Selvityksissä on tosin viitattu siihen, että myös muut tahot välittävät ja myyvät päihteitä laittomasti, mikä aiheuttaa rikoksia ja mahdollisia häiriöitä. Mielestäni alkoholin mahdolliseen salamyyntiin liittyvät rikokset ja häiriö on kuitenkin eri asia kuin se häiriö tai vaara yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, jonka perusteella kantelija oli otettu kiinni. Käsitykseni mukaan asiassa ei ole ollut perusteita pitää todennäköisenä, että kantelija aiheuttaisi salamyyntiin liittyvää häiriötä tai vaaraa yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle.

Mielestäni alkoholia myyvien liikkeiden sulkemisajan jälkeen olisi vähintäänkin tullut arvioida, onko säilöissäpidon jatkamiselle perusteita. Tässä tarkoituksessa kantelijaa olisi voitu esimerkiksi puhuttaa ja tehdä havaintoja hänen käyttäytymisestään. Jos säilöissäpitoa olisi katsottu aiheelliseksi jatkaa jollakin muulla kuin kiinniottopöytäkirjassa mainitulla perusteella, se olisi tullut kirjata pöytäkirjaan, kuten Poliisihallitus on todennut.

Selvityksen perusteella kenttäjohtajana toiminut ylikonstaapeli C oli jo kantelijaa säilöön laitettaessa päättänyt pitää hänet kiinniotettuna seuraavaan aamuun asti. Kantelija oli ollut säilössä melkein 22 tuntia kiinniottamisesta eli lähes poliisilain 2 luvun 10 §:n mukaisen 24 tunnin enimmäisajan.

Mielestäni kantelijan säilöissäpitoaika ei ole ollut oikeasuhtainen ja perusteltu ainakaan jo säilöönottovaiheessa päätettynä.

3.4 Terveysthuolto ja ravinnonsaanti vapaudenmenetyksen aikana

3.4.1 Selvitysten sisältöä

Vartija D:n ja vartija E:n selvitys

Kajaanin poliisivankilan vartijat D ja E toteavat selvityksessään, että ravinnon ja lääkkeiden saanti hoidettiin ohjeistuksen mukaisesti. Vartijat D:n ja E:n mukaan kantelija nukkui säilöissäpitoajan eikä näin ollen ollut siinä kunnossa, että hän olisi voinut syödä tai ottaa lääkkeitään, eikä hän ole ollut niitä vailla. Kantelija oli saanut aamulla välipalapus- sin, joka on samansisältöinen aina. Vartijat D ja E eivät voineet vaikuttaa ennalta tilatun välipalapus- sin sisältöön. Selvityksen mukaan kantelija ei ollut valittanut huonoa oloaan. Vartijoiden mukaan lääkkeiden antaminen selvästi päihtyneelle saattaisi aiheuttaa vakavaa hengen tai terveyden vaaraa, koska vartijat eivät olleet tienneet, mitä päihteitä asiakas oli käyttänyt ennen kiinniottoa, eivätkä he tunne asiakkaan lääkitystä. Vartijoiden mukaan kantelija sai lääkkeensä pois päästessään haltuunsa ja hän oli vapauduttuaan itse vastuussa lääkkeiden käytöstä.

Oulun poliisilaitoksen lausunto

Oulun poliisilaitos toteaa lausunnossaan, että vartijoilta saadun selvityksen mukaan kantelija nukkui päihtyneenä koko kiinniottonsa ajan, eikä hän ollut päihtymyksensä vuoksi sellaisessa kunnossa, että hän olisi turvallisesti voinut syödä tai varsinkaan ottaa lääkkeitä, eikä hän toisaalta syötävää tai lääkkeitä pyytäneenkään taikka valittanut huonoa oloaan.

Poliisihallituksen lausunto

Poliisihallitus toteaa lausunnossaan, että nyt kyseessä olevan kaltaisessa asiassa, jossa henkilön vapaudenmenetyks on kestänyt yli 12 tuntia, vapautensa menettäneelle on lain ja sen nojalla annetun asetuksen ja ohjeen perusteella annettava mahdollisuus terveelliseen, monipuoliseen ja riittävään ateriointiin. Tällaiseen ateriointiin kuuluu kaksi ateriaa vuorokaudessa, joista vähintään yhden on oltava lämmin, minkä lisäksi päivällisen yhteydessä tulee mahdollisuuksien mukaan tarjota välipala, jonka vapautensa menettänyt voi nauttia joko iltatai aamupalaksi. Poliisihallitus toteaa asiassa riidattomasti kantelijan kantelukirjoituksesta ja poliisilaitoksen selvityksistä ilmenevän, että kantelijalle ei ollut tarjottu hänen säilöissäpitoaikanaan aterioita lukuun ottamatta välipalapussia, joka oli annettu sinä aamuna, kun kantelijan säilöönnotto oli päättynyt. Kantelijalle ei oltu Poliisihallitukselle toimitetun selvityksen perusteella tarjottu ruokaa siitä syystä, että hän oli nukkunut päihtyneenä koko kiinniottonsa ajan eikä hän ollut päihtymyksensä vuoksi sellaisessa kunnossa, että hän olisi turvallisesti voinut syödä. Lisäksi kantelija ei ollut selvityksen perusteella myöskään pyytänyt syötävää tai valittanut huonoa oloaan.

Poliisihallitus toteaa, että poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 3 luvun 4 §:n mukaan säilytystilassa noudatettavasta ruokavaliosta poiketaan mahdollisuuksien mukaan, jos se on perusteltua mm. vapautensa menettäneen terveyden vuoksi, mistä selvityksen mukaan on mitä ilmeisemmin ollut nyt kyse. Poliisihallitus toteaa, että voimakkaasti päihtyneelle ruoan tarjoaminen voi varsinkin säilössä pidon alussa olla jopa hengenvaarallista. Poliisihallitus kuitenkin huomioi, että kantelija on ollut ilman ravintoa huomattavan pitkän ajan, eikä toimitetusta selvityksestä ilmene, että kantelijalle olisi edes tarjottu ruokaa koko säilössä pidon ensimmäisen päivän aikana. Poliisihallitus toteaa, että huolimatta siitä, että kantelija on nukkunut koko säilössäpitoajan, olisi asiassa voinut olla kantelijan oikeudenmukaisen ja hienotunteisen kohtelun nimissä perusteltua, että hänelle olisi tarjottu ateriaa tai ainakin eväspussi jo esimerkiksi ensimmäisen päivän iltana jättämällä se kantelijan nukkuessa säilössäpitoalaan odottamaan hänen heräämistä.

Poliisihallitus toteaa kantelijan lääkityksen osalta, että vartijat eivät ole tarjonneet hänelle lääkkeitä siitä syystä, että lääkkeiden antaminen selvästi päihtyneelle saattaisi aiheuttaa vakavaa hengen tai terveyden vaaraa ja vartijat eivät tieneet, mitä päihtyneitä asiakas oli käyttänyt ennen kiinniottoa, eivätkä he tunteneet asiakkaan lääkitystä. Poliisihallitukselle toimitetusta selvityksestä ilmenee, että poliisi on toimittanut kantelijan lääkkeet säilytystilaan. Selvityksistä ei kuitenkaan ilmene,

kiinnitettiinkö kantelijalle tehdyssä tulotarkastuksessa huomiota hänellä todetun sairauden edellyttämää lääkitykseen ja oliko paikalla olleiden poliisin tai vartijoiden tiedossa, että kantelijan on hänen esittämänsä mukaan otettava lääkkeet iltaisin. Selvityksestä ei myöskään ilmene, oltiin lääkitystä koskevan päätöksenteon suhteen yhteydessä terveydenhuoltopalveluita tuottavaan yksikköön tai putkalain edellyttämällä tavalla poliisin järjestämään lääkäriin. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan vartijoiden tekemä johtopäätös siitä, että päihtynyt kantelija ei voinut hengen tai terveyden vaaran takia ottaa lääkkeitä, voi olla sinänsä oikea, mutta Poliisihallitus korostaa, ettei siitä päättäminen voi olla yksittäisten poliisimiehien, vartijoiden tai säilössä pidettävän henkilön vastuulla.

3.4.2 Oikeusohjeita

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (jäljempänä putkalaki) mukaan 3 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan vapautensa menettäneiden ruokahuolto on järjestettävä siten, että he saavat terveellisen, monipuolisen ja riittävän ravinnon. Säännöksen 2 momentin mukaan säilytystilassa noudatettavasta ruokavaliosta poiketaan mahdollisuuksien mukaan, jos se on perusteltua vapautensa menettäneen terveyden taikka uskonnollisen tai muun perustellun vakaumuksen vuoksi.

Putkalain 5 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan vapautensa menettäneellä on oikeus hänen lääketieteellisten tarpeidensa mukaiseen terveyden- ja sairaanhoitoon.

Putkalain 5 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan vapautensa menettäneen lääkityksestä, lääkkeiden hallussapidosta, hoidosta, tutkimuksesta ja muusta terveydenhuollosta päättää poliisin järjestämä lääkäri.

3.4.3 Arviointi

Kun henkilö on vapautensa menettäneenä poliisin säilytettävänä, on poliisilla aktiivinen velvollisuus huolehtia hänen terveydestään ja hyvinvoinnistaan. Jo kiinni otettaessa tulee aina selvittää, mikä on kiinni otetun sen hetkinen tilanne lääkkeiden ottamisen ja ravinnon suhteen.

Tässä tapauksessa kantelija oli selvitysten mukaan nukkunut koko säilytyspitoajan, 22 tuntia. Hän oli ollut koko tämän ajan juomatta ja ravinnotta, ja ilmeisesti myös ilman tarvitsemaansa lääkitystä.

Mielestäni näiden seikkojen olisi tullut antaa aiheutta vakavaan huoleen vapautensa menettäneen voinnista. Mielestäni kantelijaa olisi tullut josakin vaiheessa herätellä ja häntä olisi tullut puhuttaa hänen vointinsa, ravinnon saannin ja terveydentilan selvittämiseksi, ja tarvittaessa järjestää hänelle terveydenhuollon palvelua. Edellä kohdassa 3.3.3 todetun mukaisesti kantelijaa olisi mielestäni tullut puhuttaa myös vapaudenmenetyksen välttämättömän keston arvioimiseksi.

Katson, että kantelijan ruokahuollosta ja terveydenhuollosta ei ole huolehdittu asianmukaisesti hänen vapaudenmenetyksensä aikana.

4 YHTEENVETO JA TOIMENPITEET

Olen tämän päätökseni kohdassa 3.2.3 arvioinut kysymystä siitä, (1) voiko poliisilain 2 luvun 10 §:ssä mainittu ”paikka” tarkoittaa myös kotirauhan suojaamaa paikkaa eli oikeuttaa paikalta poistamisen tai kiinniottamisen myös kotirauhan piiristä, ja (2) voiko säännös itsessään oikeuttaa poliisin pääsyn kotirauhan piiriin.

Vastaus ensimmäiseen kysymykseen näyttäisi olevan myönteinen säännöksen esitöiden ja sitä edeltäneen poliisilain säännöksen esitöiden valossa. En kuitenkaan ole pitänyt perusoikeuksien rajoitusedellytysten kannalta tyydyttävänä sitä, että näin merkittävä toimivaltuus ei ilmene voimassa olevasta säännöksestä, vaan ainoastaan sitä edeltäneen säännöksen esitöistä. Kotirauhan perusoikeussuojan vuoksi pidän oikeudellisesti selvästi eri asiana, toteutetaanko paikalta poistaminen tai kiinniottaminen kotirauhan piiristä vai julkiselta paikalta.

Vastaus toiseen kysymykseen on käsitykseni mukaan kielteinen. Poliisilla tulee olla laillinen toimivaltaperuste pääsulle kotirauhan piiriin, ja sellaista valtuutta puheena oleva säännös ei sisällä. Olen todennut, että laissa ei ole muutakaan säännöstä, jonka nojalla poliisi voisi poliisilain 2 luvun 10 §:ssä tarkoitettua yleisen järjestyksen tai turvallisuuden suojaamisen perusteella mennä kotirauhan piiriin paikalta poistamisen tai kiinniottamisen toteuttamiseksi.

Näillä ja tästä päätöksestä lähemmin ilmenevillä perusteilla olen katsonut, että kantelussa tarkoitettussa tilanteessa poliisilla ei ole ollut laillista perustetta mennä kotirauhan piiriin kantelijan löytämiseksi ja kiinniottamiseksi poliisilain 2 luvun 10 §:n nojalla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden suojaamiseksi.

Oulun poliisilaitos ja Poliisihallitus sen sijaan ovat minulle antamissaan lausunnoissa katsonneet, että julkisella paikalla häiriötä aiheuttanut henkilö voidaan välittömästi häiriön aiheuttamisen jälkeen poliisilain 2 luvun 10 §:n perusteella ottaa kiinni myös kotirauhan suojaamasta paikasta, jos edelleen on todennäköisiä syitä epäillä, että henkilö aiheuttaa huomattavaa häiriötä tai vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Pidän ilmeisenä, että toimivaltuuksia on yleisemminkin tullut poliisitoiminnassa sanotulla tavalla.

Tämän vuoksi pidän riittävänä, että saatan edellä todetun käsitykseni kiinnioton suorittaneiden poliisimiesten, Oulun poliisilaitoksen ja Poliisihallituksen tietoon. Pyydän Poliisihallitusta saattamaan käsitykseni kaikkien poliisilaitosten tietoon.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni myös sisäministeriölle tiedoksi ja esitän sen harkittavaksi, olisiko sääntelyä aihetta täsmentää. Pyydän ministeriötä ilmoittamaan 30.6.2021 mennessä, antaako esitykseni mahdollisesti aihetta toimenpiteisiin.

Kohdassa 3.3.3 olen katsonut, että kantelijan melkein 22 tuntia kiinniottamisesta eli lähes poliisilain 2 luvun 10 §:n mukaisen 24 tunnin enimmäisajan kestänyt säilöissäpitoaika ei ole ollut oikeasuhtainen ja

perusteltu ainakaan jo säilöönottovaiheessa päätettynä. Saatan tämän käsitykseni ylikonstaapeli C:n ja Oulun poliisilaitoksen tietoon.

Kohdassa 3.4.3 olen todennut, että kantelija oli selvitysten mukaan nukkunut koko säilöissäpitoajan, ja hän oli ollut koko tämän ajan juomatta ja ravinnotta, ja ilmeisesti myös ilman tarvitsemaansa lääkitystä. Olen katsonut, että kantelijan ruokahuollosta ja terveydenhuollosta ei ollut huolehdittu asianmukaisesti hänen vapaudenmenetyksensä aikana. Saatan tämän käsitykseni Kajaanin poliisivankilan vartijoiden ja Oulun poliisilaitoksen tietoon.